

розуміння сутності комунікації в сучасному світі, але й для розвитку критичного мислення та медіа-грамотності серед населення. Розуміння того, як мова може бути використана для маніпуляції, допомагає людям розпізнавати та опрацьовувати інформацію з більшою обізнаністю та обережністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аккурт В. Методи маніпулятивного впливу у лінгвістиці. Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. 2020. № 30, с. 5-23.
2. Карпенко М. П. Суть поняття «маніпуляція», її характеристика та методи нейтралізації. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. 2015 №45, с. 26-34.
3. Кушнір Д. М. Лінгвістичні засоби маніпуляції в медійному дискурсі та їх відтворення у перекладі друкованих, аудіо і відео текстів. Кафедра англійської і німецької філології та перекладу імені професора І.В. Корунця. Київ. 2020, 119 с.
4. David M. Buss, Mary Gomes, Dolly S. Higgins and Karen Lauterbach. Tactics of Manipulation. Journal of Personality and Social Psychology 1987. Vol. 52, No.6. P. 1219-1229. URL:<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=fe01fd3b2d9f619445c7a3151a3e7f7586243c64>
5. Teun A. Van Dijk. Discourse and manipulation. Discourse Society 2006. P. 359-383. URL: <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2006-Discourse-and-manipulation.pdf>

МОВНА ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІВ СИТУАЦІЇ БІЛІНГВІЗМУ. ПОНЯТТЯ МОВНОЇ СТІЙКОСТІ

Богдана Стефанчук

*асистентка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

На сучасному етапі розвитку суспільства все більш актуальною стає потреба забезпечення ефективності міжмовного спілкування. Це викликано зростаючою взаємодією між мовами та підвищенням інтересу лінгвістів до вивчення питань, пов'язаних з взаємодією та впливом контактуючих мов, а також формуванням та функціонуванням білінгвізму.

Досліджуючи явище мовного контакту сучасні вчені звертають увагу на соціальні умови, що породжують міжмовну взаємодію (О. Валігура, О.

Петренко, Ю. Дешерієв, А. Швейцер, D. Hymes, W. Lambert, S. Poplack, G. Sankoff), розглядають питання національно-культурних особливостей контактування мов (р. Кісь, О. Леонтович, Ch. Paulston), вивчаючи при цьому, яким чином культурні стереотипи носіїв однієї мови впливають на використання і розвиток іншої (р. Белл, Ю. Прохоров, С. Тер-Минасова).

Білінгвізм вивчається у контексті мовлення та мовленнєвої поведінки різних груп людей і представляє собою складну наукову проблему, яку досліджують у різних аспектах. лінгвістичному розумінні білінгвізм (від лат. *bi* – два, *lingua* – мова) означає використання двох мов через зміну чи паралельне використання, або наявність та функціонування двох чи більше мов у межах одного суспільства. Отже, головна особливість цього явища полягає у використанні двох мов одними й тими ж людьми у спілкуванні. Це важливо, оскільки взаємодія мовних систем реалізується саме через їхнє функціонування [1, с. 27].

Обов'язковою умовою білінгвізму є також досконалість знання обох мов і мислення кожною з них без перекладу з однієї мови на іншу. Якщо між мовами констатується тільки типологічна єдність, то в побудові мовної діакартини світу превалує інтерференція – взаємодія мовних систем за умов білінгвізму, яка виявляється у відхиленнях від норми і системи однієї мови під впливом іншої [3, с. 38].

Мови, якими володіє білінгв, не ідентичні мові людини, що, хоча б і досконало, спілкується тільки однією мовою. На основі структури рідної мови виникає нова структура, яка має певні відхилення від норми. Ці відхилення є наслідком впливу соціальних факторів, характерних для суспільного життя носіїв другої мови і внутрішнього контакту двох мов у мовній практиці білінгвів. Білінгвізм є не тільки соціально-культурною нормою, але і реальним механізмом безконфліктної адаптації етнічних груп до загального соціального життя держави.

Розглядаючи мовну поведінку особистості в ситуації білінгвізму необхідно наголосити на понятті мовної стійкості. Перші дослідження проблеми мовної стійкості належать видатному українському вченому О. Ткаченку. Дослідник розрізняє обидва поняття, вживаючи словосполучення «мовна стійкість» для характеристики індивідуальної або групової мовної поведінки. Стосовно національної спільноти ця риса виявляється в збереженні колективної вірності своїй мові, що дуже важливо для виживання народу в умовах бездержавності. Поняття ж мовної стабільності дослідник застосовує на позначення становища, в якому перебуває мова [4, с. 15].

Зазначимо, що українсько-російський білінгвізм є найпоширенішим істотним (побутовим) у країні. Причини використання російської мови в Україні, зокрема в центральних, східних, північних та південних областях, мають історичні корені, пов'язані з наслідками колоніалізму.

З 2014 року вплив російської мови в українському суспільстві поступово зменшується, але не повністю зникає. Протягом цього періоду

активізувався процес національної самоідентифікації українців, які бажали глибше зрозуміти свою мову та культуру.

А з початком повномасштабної війни, розпочатої рф 24 лютого 2022 року, становище російської мови в Україні значно похитнулося. Однією з найбільш очевидних масових реакцій українців є різкий відмов від використання російської мови як мови, що асоціюється з країною-агресором [5, с. 137].

Однозначно, європейський вектор розвитку України, наголошує на необхідності опанувати іноземні мови, зокрема англійську, як мову міжнародного спілкування. Так, під час вивчення іноземної мови в учнів або студентів може бути сформований штучний (навчальний) білінгвізм. Він формується поза мовним середовищем на основі навчальних ситуацій та в умовах недостатньої мовленнєвої практики. Але тут має місце цілеспрямоване навчання з використанням спеціальних методів, які поєднують аналіз, синтез, порівняння, переключення з однієї мови на іншу та переклад [2, с. 126].

Висновок. Отже, проаналізувавши особливості мовної поведінки особистості в ситуації білінгвізму нами було встановлено, що в Україні найпоширенішим істотним (побутовим) білінгвізм є українсько-російський, який має історичні корені. Проте події 2014 року та широкомасштабна війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року змінили вектор думок українців у напрямку формування штучного (навчального) білінгвізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Девіцька А. І. Дослідження білінгвізму у лінгвістичному та соціолінгвістичному аспектах. *Studia Slavistica: Сучасні тенденції славістики: зб. наук. пр.* 2013. Вип. 13. С. 26–34.
2. Осадча О. В. Вплив білінгвізму на формування навичок перекладу. *Науковий вісник ДЦПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки».* Мовознавство. 2016. № 6. С. 125–127.
3. Супрун Л. Індивідуально-авторська двомовність як лінгвокогнітивна проблема. *Мовознавство.* 2007. № 6. С. 37–43.
4. Ткаченко О. Проблема мовної стійкості та її джерел. *Мовознавство.* 1990. № 4. С. 14–18.
5. Тростинська О., Гребенщикова О., Тігаренко О. Моделі мовного навчання іноземних здобувачів вищої освіти в Україні. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Зб. наук. пр.* 2023. Вип. 42. С. 135–153.